

KOLIESNIK T. Y. CORRELATION OF THE CONCEPTS «PRINCIPLES» AND «GUARANTEES» OF INDEPENDENCE OF THE PROSECUTOR'S OFFICE'S IN UKRAINE

The objective of the article is clarification of the essence of independence of the prosecutor's office, features of guarantees of independence of the prosecutor's office and disclosure of correlation between «principles» and «guarantees» of independence of the prosecutor's office of Ukraine.

The article is devoted to the research of correlation between «principles» and «guarantees» of independence of the prosecutor's office in Ukraine. On the basis of scientific points of view and relevant legal acts' analysis the author has developed her own vision of correlation between «principles» and «guarantees» of independence of the prosecutor's office in Ukraine. The main features of guarantees of independence of the prosecutor's office in Ukraine are determined. It is established that realization of the principle of independence of the prosecutor's office is made directly through certain specific procedures set out in a concrete form (for example, the procedure of appointment of a particular person on a position). It is grounded that the «principles» and «guarantees» of independence of the prosecutor's office exist in a logical unity. However, realization guarantees of independence of the prosecutor's office is an independent category, which can not be identified either with the actual principle of independence of the prosecutor's office or with a prosecutor's authorities, which must reinforce the effective functioning of the guarantee of this principle's realization.

The practical significance of the paper is the fact that considering formulated theoretical positions it is possible to develop specific recommendations concerning the improvement of the current legislation, which, in case of their implementation, allow raising the effectiveness of the mechanism of using the principle of independence of the prosecutor's office of Ukraine.

Keywords: *principles, guarantee, independence, prosecutor's office agencies, correlation.*

УДК 65.012.8

В. В. МАРКОВ,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби
з кіберзлочинністю та торгівлею людьми
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Є. Г. ГОРДІЄНКО,

*курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби
з кіберзлочинністю та торгівлею людьми
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПЕРЕЛІКУ НАУКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Проаналізовано концептуальну нормативно-правову базу у сфері інформаційної безпеки. Доведено існування суттєвої юридичної складової у забезпеченні інформаційної безпеки держави. На підставі проведеного аналізу думок учених та положень чинної нормативно-правової бази запропоновано конкретні зміни до чинного Переліку наукових спеціальностей. Запропоновано формулу наукової спеціальності «Інформаційна безпека держави» (юридичні науки).

Ключові слова: *інформаційна безпека, юридичні науки, перелік наукових спеціальностей, боротьба з кіберзлочинністю.*

Президент України П. О. Порошенко постійно наголошує на потребі інституціонального та правового розвитку системи інформаційної безпеки держави. Особливо це є актуальним у контексті зовнішніх викликів для сучасної держави України.

У статті ставимо за мету проаналізувати роль юридичної науки у забезпеченні інформаційної безпеки держави.

До недавнього часу проблематика інформаційної безпеки здебільшого була предметом

дослідження технічної науки, однак на цей час вона все більше набуває міжгалузевого характеру. Це підтверджується дослідженнями науковців І. В. Арістової, І. О. Кириченка, Б. А. Кормича, В. В. Крутова, А. І. Марущака, О. В. Олійника, висновками Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України тощо [1, с. 4].

Наказом Вищої атестаційної комісії України від 28.11.2000 № 586 [2] «Перелік спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на

здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» було розширено спеціальністю 21.05.01 «Інформаційна безпека держави», яка увійшла до групи спеціальностей «Національна безпека». Тепер за вказаною спеціальністю приймаються до захисту дисертації з технічних наук.

Однак, як уже наголошувалось, галузь знань «Інформаційна безпека» містить не лише технічну складову. Вона є комплексною. Адже нерідко проводяться наукові дослідження, що охоплюють питання нормативно-правового забезпечення у цій сфері, організації й тактики боротьби з високотехнологічною злочинністю, стратегії забезпечення інформаційної безпеки держави тощо.

Вказане підтверджується і п. 13 розділу III Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки (Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007), де зазначено, що одним зі шляхів вирішення проблеми інформаційної безпеки є вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері [3].

Системний характер інформаційної безпеки дозволяє визначити її забезпечення як складний, комплексний вид діяльності, що висуває особливі вимоги до його структурної характеристики. Наукові дослідження не виробили загальноприйнятого механізму структуризації забезпечення інформаційної безпеки. Для виокремлення складових його загальної структури найчастіше використовуються такі конструкції, як «напрями», «механізми» та «шляхи» забезпечення. Однак саме розуміння забезпечення інформаційної безпеки як комплексного виду діяльності дозволяє гармонізувати термінологію і здійснювати не лише структурний, а й глибокий змістовний аналіз, повною мірою застосовуючи потенціал діяльнісного підходу [4, с. 165].

У ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» [5] однією з 5 головних загроз національній безпеці України в інформаційній сфері визначено комп'ютерну злочинність та комп'ютерний тероризм.

Удосконалення національної системи забезпечення інформаційної безпеки, на думку О. В. Руснака, може відбуватися у таких напрямках:

– підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання таким загрозам і забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань;

– запровадження міжвідомчого підходу та ієрархічності в організації системи забезпечення інформаційної безпеки держави. Її структура й організація мають відповідати існуючій структурі державного управління з чіткою координацією дій окремих сегментів;

– організація ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки потребує централізованого управління з конкретними відомчорозпорядницькими функціями, які забезпечують моніторинг і контроль за всіма складниками національного інформаційного простору. Система забезпечення інформаційної безпеки має у будь-яких ситуаціях володіти здатністю зберігати необхідні параметри для її функціонування;

– цілеспрямоване впровадження позитивного зарубіжного досвіду організації проведення інформаційних операцій, форм, методів, засобів протидії здійсненню кібератак, а також моделювання інформаційних нападів [6, с. 150].

Указом Президента України від 24.09.2014 № 744/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності» [7] було передбачено створення національного центру кіберзахисту та протидії кіберзагрозам. Проте на сьогоднішній день кроки щодо втілення такої ініціативи в життя є недостатніми через відсутність міцної організаційно-правової складової.

Однією з причин такого становища є недостатня кількість наукових досліджень у сфері нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки, адже вона потребує одночасно комплексних юридичних і технічних знань, які сьогодні у галузі 1701 «Інформаційна безпека» може надавати Харківський національний університет внутрішніх справ.

Як зазначено у п. 4 Концепції реформування наукової та науково-технічної діяльності в системі правоохоронних органів, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 649-р [8], важливо підтримувати дослідження, які проводяться на стику наукових галузей знань – юридичних, економічних, соціальних, технічних тощо.

Зокрема, О. О. Тихомиров слушно зауважує, що на шляху просування до безпечного

функціонування суб'єктів у національному та світовому інформаційному просторі вкрай важливим є системний підхід до пошуку ефективних управлінських рішень. Вироблення і застосування такого підходу можливі лише на основі ґрунтовних наукових досліджень, які формують теоретичну та методологічну основу організації діяльності із забезпечення всіх складових інформаційної безпеки. Серед актуальних напрямів наукових досліджень забезпечення інформаційної безпеки України сьогодні необхідно виділити формування гармонійного понятійно-термінологічного апарату сфери безпеки кіберпростору та встановлення своєрідності протидії кіберзлочинності в системі державної діяльності із забезпечення інформаційної безпеки [9, с. 254].

Враховуючи викладене, вважаємо, що саме Харківський національний університет внутрішніх справ має стати ініціатором унормування питання юридичних наукових досліджень у сфері інформаційної безпеки. На сьогодні в університеті працюють на постійній основі доктори юридичних наук та доктори технічних наук, що дозволяє якісно укомплектувати в майбутньому спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 21.05.01 – «інформаційна безпека держави».

Враховуючи вищевикладене, вважаємо доцільним внесення певних змін до Переліку наукових спеціальностей, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.09.2011 № 1057 [10]:

у групі спеціальностей «Національна безпека» до галузей науки, за якими присуджуються наукові ступені зі спеціальності 21.05.01 «Інформаційна безпека держави», додати галузь науки «юридичні».

Для складання формули цієї спеціальності потрібно виходити з того, що, як слушно зазначає В. І. Цимбалюк, визначним у проблематиці теорії організації інформаційної безпеки є з'ясування її напрямків на засадах комплексного підходу щодо методів підтримки режиму, охорони та захисту: правові, управлінські, інженерно-технологічні [11, с. 31].

Також серед українських науковців преважує широкий підхід до розуміння кіберзлочинності (комп'ютерних злочинів) як сукупності злочинів з використанням комп'ютерних систем і технологій, що загалом відповідає положенням Конвенції про кіберзлочинність. Враховуючи тотальне проникнення у суспільне життя інформаційно-комунікаційних технологій, апарат-

ною складовою яких є комп'ютерна техніка, широке розуміння кіберзлочинності надає їй всеохоплюючого характеру, що корелюється з характером інформаційної безпеки [12, с. 80].

Трохи в іншому контексті О. Г. Широкова-Мураш та Ю. Р. Акчурін розглядають інформаційну безпеку. Вони відзначають, що латентність розробки засобів ведення інформаційних воєн, належність інформативно-комунікативних технологій до технологій подвійного призначення та поєднання цих технологій з традиційними засобами ведення бойових дій за безконтрольного практично створення, використання і слабого регулювання кіберпростору може призвести до катастрофічних наслідків для існування людської цивілізації. Запобігти цьому може тільки міжнародна співпраця всіх держав у сфері міжнародної інформаційної безпеки, яка на основі збалансованих міжнародних нормативно-правових актів з урахуванням специфіки національних законодавств та наявності політичної волі держав зможе забезпечити створення ефективної системи міжнародної інформаційної безпеки [13, с. 82].

З урахуванням наведених думок, а також власного бачення автора формулу згаданої спеціальності можна викласти так: дослідження проблем нормативно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії кіберзлочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері.

Дослідження можна проводити за напрямками:

1. Концептуальні основи інформаційної безпеки: загальна теорія інформаційної безпеки, нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки, методологічні та організаційно-правові основи забезпечення інформаційної безпеки держави у різноманітних умовах світового розвитку, взаємозв'язок науки інформаційної безпеки з іншими науками, порівняльний аналіз систем інформаційної безпеки в різних країнах, стратегія і тактика забезпечення інформаційної безпеки держави.

2. Організаційно-правове забезпечення попередження пошкодження інформаційних ресурсів людини, суспільства і держави. Правове регулювання, структура й основні складові захисту інформації від несанкціонованого доступу та витоку технічними каналами в засобах її обробки.

3. Розробка вимог, норм та методик організаційно-правового захисту інформації з обмеженим доступом. Порядок захисту інформації

від несанкціонованого блокування. Роль та функції держави в забезпеченні інформаційної безпеки країни.

4. Організація і тактика попередження та розслідування кіберзлочинів. Інформаційна безпека кримінального провадження.

5. Кадрове забезпечення системи інформаційної безпеки держави. Наукове та практичне вирішення завдань внутрішньої та зовнішньої взаємодії підрозділів інформаційної безпеки.

Розробка методик і програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у галузі інформаційної безпеки.

Отже, на сьогодні наріла потреба у внесенні змін до чинного Переліку наукових спеціальностей в частині розширення спеціальності «Інформаційна безпека держави» (юридичні науки). Також потрібно розробити формулу цієї наукової спеціальності. Нами запропоновано один із варіантів такої формули.

Список використаних джерел

1. Манжай О. В. Правові засади захисту інформації : навч. посіб. / О. В. Манжай. – Харків : НікаНова, 2014. – 104 с. : іл.
2. Про внесення змін і доповнень до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань : наказ Вищ. атестац. комісії України від 28.11.2000 № 586 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0914-00>.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : закон України від 09.01.2007 № 537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/537-16>.
4. Тихомиров О. О. Класифікації забезпечення інформаційної безпеки / О. О. Тихомиров // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1. – С. 164–168.
5. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
6. Руснак О. В. Медіа-інформаційна безпека України: правові аспекти / О. В. Руснак // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 147–150.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності» : указ Президента України від 24.09.2014. № 744/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18125.html>.
8. Концепція реформування наукової та науково-технічної діяльності в системі правоохоронних органів : затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 649-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2002-р>.
9. Тихомиров О. О. Протидія кіберзлочинності як складова державного забезпечення інформаційної безпеки / О. О. Тихомиров // Право України. – 2011. – № 4. – С. 252–259.
10. Перелік наукових спеціальностей : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 14.09.2011 № 1057 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11>.
11. Цимбалюк В. Окремі питання щодо визначення категорії «інформаційна безпека» у нормативно-правовому аспекті / В. Цимбалюк // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – Вип. 8. – 2004. – С. 30–33.
12. Тихомиров О. О. Протидія кіберзлочинності як складова державного забезпечення інформаційної безпеки / О. О. Тихомиров // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 22 берез. 2011 р.). – Ч 2. – Київ : Вид-во НА СБ України, 2011. – С. 78–82.
13. Широкова-Мурараш О. Г. Міжнародно-правові заходи щодо упередження злочинності у сфері інформаційної безпеки / О. Г. Широкова-Мурараш, Ю. Р. Акчурін // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – 2010. – Вип. 2. – С. 78–82.

Надійшла до редколегії 20.10.2014

МАРКОВ В. В., ГОРДИЕНКО Е. Г. О НЕОБХОДИМОСТИ ИЗМЕНЕНИЙ ПЕРЕЧНЯ НАУЧНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Проанализирована концептуальная нормативно-правовая база в сфере информационной безопасности. Доказано существование важной юридической составляющей в обеспечении информационной безопасности государства. На основании проведенного анализа мнений ученых и положений действующей нормативно-правовой базы предложены конкретные изменения к действующему Перечню научных специальностей. Предложена формула научной специальности «Информационная безопасность государства» (юридические науки).

Ключевые слова: информационная безопасность, юридические науки, перечень научных специальностей, борьба из киберпреступностью.

MARKOV V. V., HORDIENKO Y. H. ABOUT THE NECESSITY OF MAKING ALTERATION TO LIST OF SCIENTIFIC SPECIALITIES

In the article conceptual grounds of regulatory framework in the field of information security have been analyzed. The existence of substantial legal component in ensuring the State informational security was proven. It is found that until recently, the problems of information security mostly has been a subject of study in technical science, however nowadays it is becomes more and more a multi-paradigm in nature. Therefore it is important to support such multi-disciplinary scientific researches. It was proposed the specific changes to current list of scientific specialties, based of scientific analysis and the current legal base provisions.

Particularly, there are needs in group of specialties «National Security» to the branch of sciences, which is used to confer science degrees in specialty 21.05.01 «State information security» to add judicial branch of science.

It is proposed the description of such scientific specialty as «State information security» (judicial sciences), which comprise research on problems of legal regulation of information security, including protection of information resources, combating cybercrime, data protection, and law enforcement in the information sphere.

Among the areas of presented research it was distinguished the conceptual foundations of information security, organization and tactics of prevention and investigation of cybercrime, criminal proceedings in information security; the role and functions of the State in ensuring of the country information security; the regulation, structure and basic components of information protection against unauthorized access to and information leakage through technical channels in various processing units, etc.

Keywords: *information security, law sciences, list of scientific specialties, cybercrime fighting.*

УДК 342.95

О. О. НЕБРАТ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

КОРУПЦІЙНІ ПРОЯВИ У СФЕРІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Досліджено можливі прояви корупції у сфері надання адміністративних послуг. Визначено основні корупційні ризики та виокремлено їх головні ознаки. Розглянуто шляхи удосконалення процесу надання адміністративних послуг для більш ефективного та надійного захисту прав і свобод громадян від протиправних рішень посадових осіб органів державної влади. Наголошено, що оптимізація процесу надання адміністративних послуг спрямована на забезпечення законності, справедливості, доцільності та ефективності адміністративного регулювання, а основна її мета – забезпечення максимального захисту від можливих корупційних проявів.

Ключові слова: *адміністративні послуги, корупція, суб'єкти надання адміністративних послуг, корупційні ризики, органи державного управління, компетенція, відповідальність.*

Створення зручних і доступних умов для отримання приватними особами адміністративних послуг є однією з важливих функцій, які повинні виконувати органи державної влади та місцевого самоврядування. Саме ці послуги є показником того, наскільки держава турбується про благополуччя громадян. Реалізація цієї функції особливо актуальна для України, де не існує єдиної системи надання адміністративних послуг або вона не прозора, не раціональна і дуже повільна. Особливою проблемою постають корупційні прояви у цій сфері. Все це

створює певні труднощі для громадян під час реалізації своїх прав та свобод.

У юридичній літературі цій проблемі приділяється недостатня увага, незважаючи на її очевидне науково-практичне значення. Цьому питанню і теоретико-правовим аспектам надання адміністративних послуг взагалі, присвятили свої праці такі вчені, як: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, В. М. Гаращук, І. Б. Коліушко, І. М. Пахомов, С. В. Петков, О. О. Сосновик, В. П. Тимошук, Л. В. Ткаченко, А. В. Юрмач та інші науковці.